

ben. A V-stílussal szemben viszont ez nem érvényes, mert $R - V = 1$, tehát kisebb, mint a második sorban lévő táblázati érték. Lucia a V és az R stílusokat preferálja, ezért ebben az esetben **vegyes tanulási stílusról beszélünk**. Az ismereteket vizuálisan szerzi meg, mégpedig képi és szóbeli (nonverbális és verbális) formában. Az auditív (A) és a kinezetikus (K) tanulási stílus számára nem megfelelő.

József

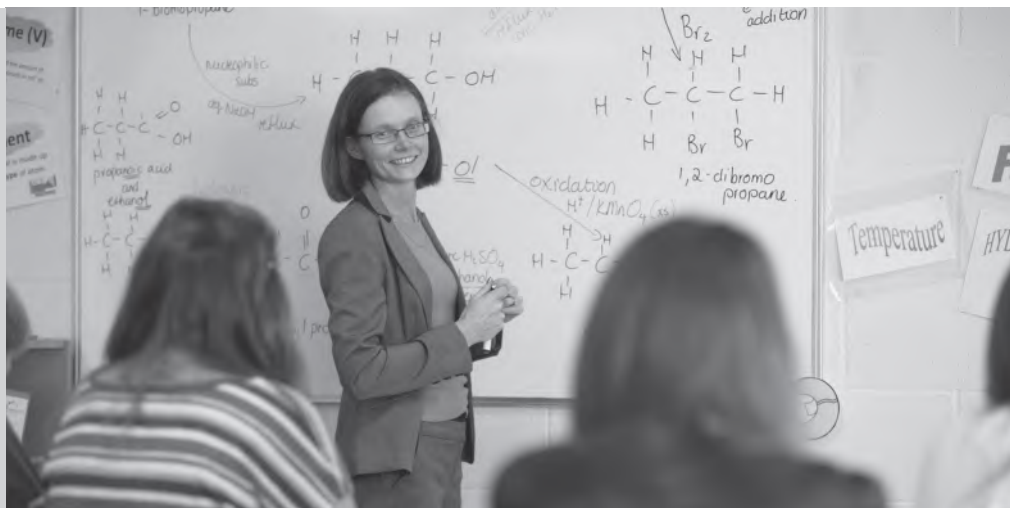
A K sorban szerezte a legnagyobb pontszámot: $K = 5$. A többi sorban a különbség:

$K - V = 5 - 3 = 2$, $K - A = 5 - 3 = 2$,
 $K - R = 5 - 4 = 1$. József összesen 15 feleletet karikázott be, tehát az 1. táblázat első sora szerint (16-ig) járunk el.

Az első sorban $K - V = 2$ és $K - A = 2$, tehát mérsékeltén ugyan, de József a K-stílust preferálja a V és A stílusokkal szemben. Az R-stílussal szemben viszont ez nem mondható el, mert $K - R = 1$, tehát ebben az esetben is **vegyes tanulási stílusról beszélhetünk**, hiszen Péter egyformán előnyben részesíti a K és az R stílusokat. Számára nem megfelelő a V és az A tanulási stílus.

IRODALOMJEGYZÉK

- Fleming, N.: *The VARK Questionnaire* [online]. [cit.2002-01-5]
  - Turek, I. (2003): *Ako sa naučiť učiť*. Bratislava: MPC
- Megtalálható az interneten: http://www.vark_learn.com/questionnaire.htm. (A szerző fordítása).

Bolemant Lilla,

Oktatásügyi Szabványosított Mérések Nemzeti Intézete

(Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania - NÚCEM), tudományos kutató
 Pozsony, liliana.bolemant@nucem.sk

Az iskolaügy feminizálódása

Az iskolaügy helyzetének elemzése során gyakran szóba kerül az a kérdés, hogy vajon miért alkotják a pedagógusok számának túlnyomó részét a nők. Ez a téma leggyakrabban azzal a vélekedéssel összefüggésben merül fel, amely szerint a férfiak jelenléte társadalmilag „egészségesebb”, „normálissá”, profeszionálissá teszi az iskolai légkört, és hatékonyabbá az iskolai nevelést. Ezt az esszencialista felfogást gyakran a tanárkutatások is kritikátlanul átveszik, ahelyett, hogy a szociológia, a pszichológia és a gondtanulmányok interdiszciplináris elméleteit alkalmazva a probléma valódi okait és megoldási lehetőségeit kutatnák.

A társadalomtudományok nagy részében már a kutatás részét képezi a társadalmi nemről szóló diskurzus, ami sajnos a neveléstudományban még nem nyert létjogosultságot. Ha a társadalmi nemet (gender) mint társadalmi és kulturális konstrukciót vizsgáljuk, nyilvánvalóvá válik, hogy a nők és a férfiak társadalmi szerepei, státuszai és ezek viszonyrendszere az oktatási rendszerben mint társadalmi alrendszerben is tükröződik. „A társadalmi nemeken alapuló különbség az egyén identitásának egyik láncszeme a nemzethez, etnikumhoz, gazdasági-társadalmi osztályhoz stb. tartozással együtt az emberi különbségek hálózatában. Ezeknek a meghatározottságoknak az együttese játszik szerepet a társadalmi kulturális előnyök és hátrányok szituációinak kialakításában” – írja Thun Éva, neveléstudományi szakember.

Megállapítja, hogy mivel a nemekről szóló tudás és társadalmi gyakorlat folyamatos változáson megy át történetileg és kulturálisan, ennek a változásnak az oktatásban szintén folyamatosan reflektálnia és reprezentálnia kell. Ennek a reflexiónak és reprezentációnak a tartalmát és módszerét a genderelméletek és pedagógiai elméletek kiegyensúlyozott párbeszéde hozhatja létre.

Járjuk körül tehát a témát ebben az esetben a pedagógiai genderkutatások szempontjaiból. Elsőként nézzük meg, mi a helyzet az iskolában, vagyis hogyan nyilvánul meg a nemek közötti egyenlőtlenség a tanítás, nevelés folyamatában.

A nemek közötti esélyegyenlőség kérdése az oktatásban több évtizede kutatások tárgyát képezi világszerte. A múlt század 60-as éveitől kezdve amerikai és európai kutatások hívtak fel a figyelmet olyan egyenlőtlenségekre, amelyek az iskolarendszerben a mai napig fennállnak.

Az egyik ilyen terület maga a tanítás és a nevelés folyamata az iskolában.

A tanári magatartás hatása a tanulóokra a nemi szocializációra is vonatkozik. A tanítók és a tanulók közötti interakció vizsgálata során többek között arra mutattak rá, hogy a pedagógusok a fiúkat többet dicsérik a tudásukért, a lányokat pedig a jó magaviseletükért. A fiúk eredményeit tudásuknak és jó képességeiknek tulajdonítják, a lányokét a szorgalmuknak. Ha a lányok és a fiúk eredményei egyformák is, a taní-

tók meg vannak győződve róla, hogy a fiúknak jobb a logikai gondolkodásuk, és a lányok számára nehezebb a matematika. Ha a lányok rosszabb eredményt érnek el a dolgozatban, a tanítók szerint ez kisebb képességeiknek köszönhető, ha a fiúk érnek el rosszabb eredményt, az az igyekezetük hiánya.

Ez a társadalmi nemi szerepek sztereotip felfogásának továbbadása, ami elősegíti azt, hogy ezek a sztereotípiák és előítéletek beteljesítsék magukat. Ha azt állítjuk, hogy a fiúk jobbak matematikából, egy idő után elhiszik, és ezt fogják gondolni ők is. A lányok pedig veszítenek önbizalmukból, még akkor is, ha ugyanolyan jók a matematikában.

Elterjedt az a vélekedés, hogy a fiúk jobban vonzódnak a természettudományi tárgyakhoz, míg a lányok a human tárgyakhoz. A szociobiológiai kutatások viszont nem bizonyították ezt, ami azt jelenti, hogy a tantárgyi eredménybeli különbségeket a kulturális tanulás okozza, tehát a tanár, a szülő, a közvélekedés közvetíti a lányok és a fiúk felé ezt a véleményt, ők pedig a társadalmi elismerésre törekedve elfogadják, magukévá teszik azt.

A tanárok a lányok és a fiúk viselkedését is eltérően értékelik. Míg a fiúknak elnézik, ha zavarják az órát, a lányokat gyakrabban intik arra, hogy csendben maradjanak és illedelmesen viselkedjenek.

A pályaválasztás folyamatában mindezek a sztereotípiák szintén megjelennek. A lányok az alapiskola alsó tagozatán még pontosan tudják, milyen pályát szeretnének választani, 10-12 éves koruk körül elbizonytalanodnak, mert gyakran az, amit szeretnének, nem felel meg a tanárok és a szülei elvárásának. Később, a középiskolában és a felsőfokú képzés kiválasztásakor gyakran inkább eltitkolják valódi vágyaikat, nehogy nőként elutasításban részesüljenek, ha nem felelnek meg a nekik szánt szerepnek.

Mindezek hozzájárulnak ahhoz is, hogy a nők pályája gyakran vargabetűket ír, mert ha későbbi életükben végre veszik a bátorságot, és megpróbálják eredeti terveiket megvalósítani, gyakran kell újra az iskolapadba ülniük, vagy másféle munkát keresniük, mint amit addig végeztek.

A fiúkra sincs azonban feltétlenül pozitív hatással az iskolai szocializáció, a rejtett tanterv, amit az iskola közvetít közegével, szellemével, a pedagógus pedig viselkedésével, véleményével.

Míg a lányok esetében negatív viselkedésként ítélik meg az asszertivitást, a versenyszellemet, addig a fiúknál ezt egyenesen elvárják, keménynek, határozottnak kell lenniük, érzelmeiket pedig nem mutathatják ki, mert akkor tanáraik és társaik is elítélik őket.

Több kutatás rámutatott arra, hogy a koedukált oktatás nem minden esetben hoz megfelelő eredményt, vagyis nem megfelelő arra, hogy a fiúk és a lányok egyformán érvényesíthessék képességeiket, és egyforma eséllyel dolgozzanak a jó eredményeiken. Javasolt legalább bizonyos órákat külön-külön megtartani, az egyenlő esélyek biztosítása érdekében.

A lányok és a fiúk közötti egyenlőtlenségek felszámolásának módja a genderpedagógia, amely a képességek és készségek sokféleségére alapoz, tudatosítva az egyenlőtlenségeket, és lehetőséget teremtve arra, hogy minden tanuló egyéni képességeinek és elképzeléseinek megfelelő lehetőséget kapjon azok kibontakoztatására.

A tanári pálya elnöiesedésének egyik oka az eddigiekben felvázolt szocializációs folyamat, amelyben a lányokat olyan pálya felé irányítják, amely a másokkal való törődéssel, a neveléssel, a gondoskodással kapcsolatos, hiszen ezeket tipikus női tulajdonságként értelmezik. A nemi sztereotípiákon szocializálódtunk, tehát a női munka – férfi munka pontos elosztását belénk nevelték. A társadalmi hierarchia szerint a nők a magánszféra területére tartoznak, a férfiak a nyilvános szférába. A magánszféra területére sorolódik a gyermeknevelés, a családi élet működésének biztosítása, amely mind a fizetetlen munka kategóriájába tartozik, ezért alacsonyabb rendűnek, értéktelennek tartja a társadalom. A hangzatos szóbeli értékelések, az anyaszerep felmagasztosítása csupán szövegek, amelyek nem növelik az ezzel járó munka értékét. Ennek következménye, hogy a gondoskodást, empátiát, törődést igénylő munkakörök, a szociális munka, az egészségügy, az iskolaügy a legrosszabbul fizetett munkák Szlovákiában is. Történelmileg pedig bizonyítható, hogy a nők tömeges belépése bizonyos ágazatokba, munkakörökbe egyenes arányban maga után vonja azok gazdasági és társadalmi presztízsének csökkenését.

Az iskolaügy ezek közé az ágazatok közé tartozik. A nők az összes alkalmazott több mint 80%-át alkotják az alapfokú oktatásban. A középiskolákban ez

az arány kicsit változik, a férfiak aránya a műszaki és mezőgazdasági szakközépiskolákban és szakiskolákban magasabb, főleg a sztereotip módon „férfi szakmáknak” mondott területeken. A felsőoktatásban a nők aránya csupán 40%, és minél magasabb tudományos szintet vizsgálunk, annál kisebb az arányuk. Ennek oka, hogy a nők a gyermekvállalás miatt lemaradnak, mivel nem kapnak segítséget ambícióik megvalósításához, a gyermekgondozási „szabadság” után pedig nehezen tudnak visszatérni, és újra felvenni a tempót.

Az elnöiesedett szakma alacsonyabb bért generál, de még ezen belül is kevesebbet keresnek a nők, mint a férfiak, mintegy 20-25 százalékkal. Ugyanolyan munkakörben tehát az iskolaügyben is fennáll a nők fizetésbeli diszkriminációja.

A funkcióbeli diszkrimináció is fennáll, ugyanis sokkal magasabb arányban kerülnek vezető pozícióba a férfiak, mint amilyen az arányuk a pedagógusok között.

A sztereotípiák óriási hatalmának köszönhetően a pedagógusok a felmérések alapján ezeket az eltéréseket nem reflektálják, figyelmen kívül hagyják, vagy természetesnek tartják, sőt elutasítják. Ezzel nem tér el a véleményük a populáció nagy részének véleményétől, viszont mint a jövő generáció nevelőinek fontos lenne tudniuk, hogy a nemi egyenlőtlenségek a társadalom strukturális egyenlőtlenségei és felszámolásuk elvezethetne ahhoz is, hogy az iskola ne a politikai érdekek utolsó helyén szerepeljen, hanem az elsők között.

A nemek közötti társadalmi egyenlőség, a jogi, esélybeli és eredménybeli egyenlőség választ adhatnak és megoldást nyújthatnak azokra a problémákra, amelyek az iskolákat és a családokat, sőt tágabb értelemben az egész társadalmat a legjobban sújtják, mint például a szegénység. A nők magasabb részvétele a nagypolitikában elvezethetne egy jobb gazdasági eredményekkel rendelkező és kevésbé korrupt gazdasági rend megvalósításához, mint ahogy ez már megtörtént a skandináv országokban. Ezzel együtt pedig az iskolarendszer problémáinak megoldásához, és azon belül a pedagógusok társadalmi megbecsülésének növeléséhez is hozzájárulna. Első lépésként kezdenének az iskolákban: neveljünk egyenrangú embereket, és kerüljük el a sztereotip beidegződések továbbadását!